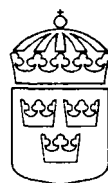

Justitieutskottets betänkande

1989/90:JuU35

Ett utvidgat knivförbud m.m.

1989/90
JuU35

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett regeringsförslag om ett utvidgat knivförbud som skall avse allmän plats och även områden där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs. Utskottet tillstyrker förslaget men förordar ytterligare överväganden i fråga om förbud mot innehav av överlåtelse av vissa farliga föremål.

I en reservation (m) görs uttalanden till förmån för en begränsad utvidgning av det nuvarande knivförbudet.

Propositionen m.m.

I proposition 1989/90:129 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta av lagrådet granskade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål och

2. lag om upphävande av förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m.m.

Propositionens huvudsakliga innehåll redovisas på s. 6.

I samband med propositionen behandlar utskottet tre med anledning av propositionen väckta motioner samt yrkanden i en under den allmänna motionstiden i år väckt motion.

Motionsyrkandena redovisas på s. 5 f.

Lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål

dels att rubriken skall ha följande lydelse,

dels att 1, 2 och 5 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag (1988:254) om förbud *mot att i vissa fall inneha* knivar och andra farliga föremål

Föreslagen lydelse

Lag (1988:254) om förbud *be- träffande* knivar och andra farliga föremål

1 §

Knivar, andra stick- och skärva- pen och andra föremål som är ägna- de att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas *vid offentliga tillställningar som av- ses i allmänna ordningsstadgan (1956:617) eller vid allmänna sam- mankomster som avses i lagen (1956:618) om allmänna samman- komster.*

Förbudet i första stycket gäller inte,

1. om innehavet *står i överens- stämmelse med ändamålet med till- ställningen eller sammankomsten,*

2. om föremålet *skall användas vid arbete på platsen* eller

3. om *innehavet annars* med hän- syn till föremålets art och övriga om- ständigheter är att anse som befogat.

Knivar, andra stick- och skärva- pen och andra föremål som är ägna- de att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas *på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieun- dervisning bedrivs.*

Förbudet i första stycket gäller inte, om *föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst* eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, *innehavarens behov* och övriga omständigheter är att an- se som befogat.

Stickvapen eller knivar som är konstruerade så att klingan eller bladet snabbt kan fällas eller skjutas ut ur sitt skaft (springstiletter eller springknivar) får inte innehas av personer under 21 år.

2 §

Utöver vad som följer av 1 § gäller förbud mot att på allmän plats inneha knogjärn, batonger, kaststjärnor och andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa.

Förbudet i första stycket gäller inte om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till särskilda omständigheter måste anses uppenbart befogat.

Knogjärn, kaststjärnor eller andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa samt springstiletter eller springknivar får inte överlåtas till personer under 21 år eller saluhållas.

5 §

Knivar eller andra föremål som innehafts i strid mot 1 eller 2 § skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Knivar eller andra föremål som innehafts i strid mot 1 § eller som överlåts eller saluhålls i strid mot 2 § skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Lag om upphävande av förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

Härigenom föreskrivs att förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m. skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1990.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1989/90:Ju35 av Anne Wibble (fp) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om ändring av bestämmelserna i 1 § att bära kniv m.m. på allmän plats, dock med undantag för regeln om knivförbud på skolområde.

1989/90:Ju36 av Rolf Dahlberg m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen — med avslag på propositionens förslag i denna del — beslutar att utforma 1 § första stycket knivlagen i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen beslutar att någon åldersbegränsning avseende förbud att inneha och överlåta springstiletter m.m. och så kallade gatustridsvapen inte skall föreskrivas i knivlagen, i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Ju37 av Ingbritt Irhammar m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förtydligande av rätten att inneha kniv i legitimt syfte,

2. att riksdagen beslutar att utvidga förbudet mot springstiletter, springknivar och s.k. gatustridsvapen till att gälla import, saluhållande och innehav av sådana vapen,

3. att riksdagen beslutar att en regel införs om möjlighet att i vissa fall meddela undantag från förbudet att importera, saluhålla och inneha stiletter, springknivar och s.k. gatustridsvapen,

4. att riksdagen beslutar att till lagen om knivförbud överföra reglerna om vårdnadshavares ansvar för att barn under 15 år inte befattar sig med springstiletter, springknivar och s.k. gatustridsvapen,

5. att riksdagen beslutar införa övergångsbestämmelser till lagen om knivförbud som innebär att otillåtna vapen inom viss tid skall inlämnas till polismyndighet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvärdering av lagen om knivförbud.

Motion väckt under den allmänna motionstiden

1989/90:Ju607 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

19. att riksdagen beslutar om sådan lagändring att förbudet att bära kniv även omfattar allmän plats,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om importförbud, förbud mot överlåtelse och saluhållande av gatustridsvapen.

Inledning

Under senare år har olika lagstiftningsåtgärder vidtagits för att motverka våldsbrotten och hindra den brottsliga användningen av vapen, knivar och andra tillhyggen. År 1983 utvidgades möjligheten enligt 36 kap. 3 § brottsbalken (BrB) att förklara knivar och andra farliga föremål förverkade. Sedan den 1 juli 1987 har polisen enligt polislagen (1984:387) rätt att under vissa omständigheter kroppsvisitera personer för att söka efter vapen och andra farliga föremål som kan förklaras förverkade enligt nyssnämnda regel i BrB. Förverkande av knivar och andra farliga föremål kan också ske med stöd av den allmänna bestämmelsen i 36 kap. 2 § BrB. Lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål (knivlagen) trädde i kraft den 1 juni 1988 (prop. 1987/88:98, JuU40, rskr. 254) och innehåller bl.a. förbud mot innehav av knivar och andra farliga föremål vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster. Knivlagen byggde på 1987 års vapenutrednings betänkande (SOU 1987:61) Knivförbud. Utredningen har därefter utvärderat erfarenheterna av knivlagen. I sitt slutbetänkande (SOU 1989:44) Översyn av vapenlagstiftningen har utredningen redovisat utvärderingen och föreslagit bl.a. att knivförbudet utvidgas till att gälla generellt på allmän plats. Propositionen bygger på betänkandet och remissbehandlingen av det.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ett utvidgat knivförbud. Förslaget innebär att det blir förbjudet att på allmän plats och inom områden där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs inneha knivar och andra farliga föremål. Med sådana föremål avses bl.a. andra stick- och skärvapen än knivar samt s.k. gatustridsvapen.

Undantag från förbudet skall gälla *dels* fall där föremålet ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag, *dels* när innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat.

Förbudet mot innehav av springstiletter m.m. för personer under 21 år och förbudet mot överlåtelse av sådana föremål till sådana personer, vilket nu föreskrivs i förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m.m., behålls och förs in i knivlagen. Lagförslaget innehåller vidare ett motsvarande förbud mot överlåtelse av gatustridsvapen. Slutligen föreslås att ett förbud mot saluhållande av stiletter, springknivar och gatustridsvapen införs.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Knivförbudets räckvidd m.m.

Enligt förslaget ersätts det nuvarande förbudet i knivlagen mot att inneha knivar och andra farliga föremål vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster liksom förbudet mot att på allmän plats inneha s.k. gatustridsvapen av ett mer vidsträckt förbud mot att på allmän plats och inom vissa skolområden inneha sådana föremål och vapen (1 § första stycket). Allmän plats används här i den betydelse som begreppet har i BrB.

I *motionerna Ju35 och Ju36* riktas kritik mot förslaget såvitt avser införandet av ett knivförbud på allmän plats. I motion Ju35 begärs således att propositionen avslås i denna del. Bl.a. anför motionären att erfarenheterna från ett liknande generellt knivförbud i Finland visat att förbudet där endast haft symbolisk funktion och att våldsbrotten inte har blivit lindrigare eller färre samt att lagförslaget brister i förutsebarhet. I motion Ju36 anføres att förslaget i nu aktuella delar är alltför vidsträckt. Motionärerna föreslår i stället att 1 § knivlagen i den nu gällande lydelsen kompletteras med ett förbud att bära kniv även "i samband med" eller "i anslutning till" offentlig tillställning eller allmän sammankomst. En sådan lagändring skulle, enligt motionärerna, öppna möjlighet att beslagta knivar från exempelvis personer som köar utanför ett dansställe eller i övrigt — exempelvis efter att ha avvisats — uppehåller sig i närheten, vilket enligt motionärerna är exempel på situationer där risken för våld är som störst.

Utskottet delar justitieministerns uppfattning att ett utvidgat knivförbud är ägnat att minska antalet sådana våldsbrott där stick- och skärvapen kommer till användning. Många våldsbrott av detta slag, särskilt på allmänna platser, kan vara situationsbetingade och begås av någon som utan närmare överväganden tar fram en kniv i en situation som har inletts av en ordväxling eller ett handgemäng. Blotta vetskapen om att det finns ett klart förbud mot att över huvud taget ta med sig en kniv bör rimligtvis få en förebyggande effekt, och ett mer generellt knivförbud bör således kunna påverka den allmänna attityden till innehav av knivar och andra liknande föremål. Enligt vad som redovisas i propositionen anses det år 1977 införda finska förbudet mot farliga eggvapen ha medfört en sådan ändrad inställning. Effekterna av ett utvidgat knivförbud bör naturligtvis inte överskattas, men enligt utskottets mening talar övervägande skäl för en utvidgning. Utskottet kan således inte dela den kritik mot förslaget som framställs i motion Ju35.

När det gäller frågan om räckvidden av ett utvidgat knivförbud vill utskottet erinra om att det förbud mot innehav av s.k. gatustridsvapen som nu finns i 2 § knivlagen gäller allmän plats med den innebörd som begreppet har i BrB. Utredningen har inte föreslagit att någon annan avgränsning skall tillämpas beträffande det utvidgade knivförbudet, och under remissbehandlingen har inte heller framförts någon invändning häremot. Även om i och för sig andra avgränsningar kan

tänkas saknar utskottet anledning att frågå vad utredningen och justitieministern här föreslagit. Utskottet kan så till vida instämma i uttalandet i motion Ju36, vilket också påpekats från polishåll (jfr prop. s. 9), att risken för våld är större bland personer som har samlats utanför den plats eller den lokal där en allmän sammankomst eller offentlig tillställning äger rum än på själva platsen eller i lokalen. Men även i andra situationer kan förekomsten av knivar öka risken för våld betydligt. Utskottet tänker här på förekomsten av andra köbildningar och träffpunkter där många personer förekommer samtidigt, t.ex. vid tunnelbanestationer, järnvägsstationer och busshållplatser. Här kan också nämnas köer vid korvkiosker och liknande inrättningar. Den i motion Ju36 föreslagna räckvidden av ett knivförbud skulle enligt utskottets uppfattning kunna vålla gränsdragningsproblem som inte, vilket föreslås i motionen, torde kunna lösas i praxis med bibehållet krav på rättsäkerhet. Med anledning av de farhågor som uttrycks i motionen om att det nu föreslagna utvidgade knivförbudet kommer att medföra risk för regelmässiga kroppsvisitationer av gemene man vill utskottet hänvisa till vad som framhölls i samband med att det nuvarande knivförbudet infördes (se prop. 1987/88:98 s. 19). Här underströks att det utöver vad som kan följa av 19 § andra stycket polislagen inte föreligger någon allmän befogenhet för polisen att, utan brottsmisstanke, kroppsvisitera personer för att undersöka om någon har överträtt reglerna om knivförbud.

Mot bakgrund av vad nu anförts ställer sig utskottet bakom propositionen i nu behandlad del. Utskottet avstyrker bifall till motionerna Ju35 och Ju36.

Genom utskottets nu gjorda ställningstagande får kravet i *motion Ju607* om införande av knivförbud på allmän plats anses tillgodosett.

Undantag från knivförbudet

Från förbudet att inneha knivar och andra farliga föremål föreslås i propositionen vissa undantag (1 § andra stycket). Det gäller innehav av föremål som enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag. Här avses t.ex. en batong som bärs med stöd av en reglementsenlig befogenhet, t.ex. av poliser, väktare eller ordningsvakter. Det andra undantaget gäller innehav som annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat. Behovet är i dessa fall avsett att hänföra sig till i första hand arbete eller friluftsliv.

I *motion Ju37* kritiseras lagförslaget i denna del och det efterlyses ett tillkännagivande till regeringen om behovet av förtydligande. Enligt motionärerna bör det av lagtexten klart framgå att förbudet inte är avsett att inkräkta på den legitima användningen av kniv, t.ex. vid arbete, hobbyverksamhet, jakt och friluftsverksamhet m.m.

Lagförslaget i lagrådsremissen (prop. s. 29) innehöll en bestämmelse som uttryckligen undantog föremål som "vid tillfället behövs vid arbete eller för friluftsliv". I specialmotiveringen härtill uttalades bl.a.

att det, för att undantaget skulle gälla, borde vara tillräckligt att personen bär med sig föremålet med hänsyn till något arbete eller friluftsliv "som han är, har varit eller kommer att bli engagerad i".

Lagrådet (prop. s. 33) ifrågasatte bl.a. om inte nyssnämnda motivut-talande syntes alltför långtgående i förhållande till lagtexten. Enligt lagrådet föreföll det vidare svårt att i lagtext ge uttryck för de situatio-ner som avses med undantaget. Lagrådet ifrågasatte därför om inte tillämpningen av lagen snarast skulle underlättas om dessa fall, på samma sätt som alla övriga undantag, fick bedömas enbart utifrån synpunkten att befogade innehav skall vara straffria.

I propositionen har lagtexten justerats i enlighet med lagrådets synpunkter. Utskottet saknar anledning att här ha annan uppfattning. Utformningen av undantagen innebär i realiteten att ett totalt förbud mot knivar som till sin typ inte har något normalt legitimt använd-ningsområde, t.ex. springstiletter, föreligger. Förbudet kommer också att omfatta alla former av innehav för vilka det *inte* finns något godtagbart skäl, exempelvis knivar som bärs i självförsvarssyfte, och en sådan avgränsning är ju också just själva grundtanken bakom förslaget till det utvidgade förbudet.

Det bör strykas under att förbudet inte träffar sådant innehav av kniv som framstår som rimligt och naturligt i samhället. Som exempel nämns i propositionen en hantverkare som bär med sig sina arbetsred-skap eller en person som annars bär med sig en kniv på väg till eller från ett arbete där kniven behövs. Att jägare, scouter eller annat friluftsfolk har med sig kniv måste givetvis också godtas från straffrätts-lig synpunkt. Vägledande för tillämpningen av den föreslagna regle-ningen av förbud mot innehav av kniv bör, som det framhålls i propositionen, normalt kunna vara om det är fråga om ett sådant knivinnehav som typiskt sett ökar risken för våldsanvändning i sam-hället. Även enligt utskottets uppfattning torde det i praktiken inte innebära några särskilda svårigheter att urskilja dessa fall från fall när innehavet typiskt sett framstår som befogat, och polisen bör givetvis i överensstämmelse med allmänna principer i tveksamma fall avstå från att ingripa. Som framhölls när det nuvarande knivförbudet infördes är det naturligtvis angeläget att knivförbudet tillämpas med förnuft och generositet, så att det inte med fog kan uppfattas som ett otillbörligt ingrepp i den personliga sfären. Som justitieministern anför kan det med en sådan tillämpning inte resas invändningar mot förbudet från rättssäkerhetssynpunkt.

Mot bakgrund av vad nu anförts avstyrker utskottet bifall till motion Ju37 i denna del.

Innehavsförbud avseende stiletter och gatustridsvapen

Enligt regeringsförslaget överflyttas det nu i stilettförordningen stadga-de innehavsförbudet beträffande springstiletter och springknivar för personer under 21 år till knivlagen (1 § tredje stycket). Begreppen har i propositionen definierats något annorlunda än enligt nuvarande reglering, så att de också omfattar s.k. butterflyknivar (se prop. s. 13 f).

Motionsvägen framförs synpunkten att förslaget här är för snävt. Således begärs i *motionerna Ju36 och Ju37* att förbudet skall gälla generellt utan åldersgräns och även omfatta s.k. gatustridsvapen. Vidare föreslås i motion Ju37 undantagsbestämmelser från ett sådant generellt förbud för bl.a. samlarobjekt.

Inledningsvis vill utskottet erinra om att innehav av springstiletter eller springknivar automatiskt kommer att omfattas av det förslagna generella förbudet mot att inneha kniv på allmän plats och på vissa skolområden. I förhållande till stilettförordningens regler innebär detta en skärpning genom att förbudet kommer att gälla oavsett innehavarens ålder. Frågan om införandet av ett totalt innehavsförbud för de knivar som avses i 1 § tredje stycket (här kallade stiletter) har inte närmare övervägts av utredningen och ej heller berörts i propositionen.

Stilettförordningen infördes år 1959 efter riksdagens hörande (prop. 1959:158, 2LU41, rskr. 309). I samband härmed väcktes en motion vari förespråkades att förbudet mot att inneha dessa vapen skulle gälla även personer över 21 år. Andra lagutskottet (2LU41 s. 13) uttalade att utskottet, eftersom ifrågavarande vapen saknar nämnvärd betydelse såsom redskap vid legala förehavanden, inte hyste några starkare betänkligheter mot ett generellt förbud i enlighet med motionärernas förslag. Såsom föredragande departementschefen framhållit i propositionen skulle emellertid ett sådant förbud medföra administrativa svårigheter, och utskottet ansåg sig därför böra förorda att riksdagen antog förslaget om ett förbud mot ett sådant innehav av personer under 21 år. Utskottet ansåg emellertid att om den föreslagna ordningen skulle visa sig ineffektiv saken borde tas upp på nytt.

Beträffande det legala användningsområdet för stiletter saknar utskottet anledning att ha annan uppfattning än vad andra lagutskottet gav uttryck för år 1959. Utredningsmaterialet i nu ifrågavarande lagstiftningsärende redovisar att förekomsten av kniv och stiletter vid miss-handel, rån och våldtäkt i Stockholm ökat starkt vilket inger utskottet en stor oro. Det nu föreslagna generella knivförbudet på allmän plats och på vissa skolområden innebär emellertid, enligt vad som redovisats ovan, en skärpning av nu gällande regler i stilettförordningen och bör skapa förutsättningar för en förbättring härvidlag.

När det sedan gäller frågan om ett förbud mot innehav av sådana vapen som avses i 2 § (s.k. gatustridsvapen; ang. definition, se prop. s. 15) gäller redan i dag ett sådant förbud på allmän plats. Utredningen har föreslagit att detta förbud bör kompletteras med ett förbud mot import, saluhållande och överlåtelse, och menat att ett totalförbud skulle vara alltför långtgående. Nästan samtliga remissinstanser har godtagit utredningens förslag.

Justitieministern har stannat för att låta förbudet att inneha gatustridsvapen gälla enbart innehav på allmän plats och inom skolområden. I sina överväganden (prop. s. 15 f) anför hon att hon har svårt att se att gatustridsvapen har något egentligt existensberättigande. Emellertid bör, enligt hennes mening, en förbudslagstiftning inte gå längre än vad som är klart motiverat. Utredningens förslag härvidlag torde i

praktiken, anser hon, ligga nära ett totalförbud. Av betydelse är också, anför hon vidare, att det nuvarande förbudet tycks ha fungerat bra och att konsekvenserna av ett totalförbud kan vara svåra att överblicka.

Enligt utskottets uppfattning finns det mycket som talar för att ett generellt förbud mot innehav av stiletter och gatustridsvapen, som således inte avser enbart personer under 21 år, allvarligt borde övervägas i linje med tankarna i motionerna Ju36 och Ju37. Ett sådant förbud måste emellertid förses med undantagsbestämmelser för exempelvis innehav av enstaka samlarobjekt och samlingar på museer. Olika lösningar för att nå detta syfte kan självfallet tänkas.

Utskottets bedömning är att de överväganden som utskottet således förordar bör äga rum i anslutning till den utvärdering som utskottet förutskickar i det följande. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden godtar utskottet den av regeringen nu föreslagna regleringen. Vad utskottet nu med anledning av motionerna Ju26 och Ju37 uttalat bör ges regeringen till känna.

Förbud mot överlåtelse och saluhållande av stiletter och gatustridsvapen

Propositionen i denna del innehåller förslag om förbud mot att saluhålla stiletter och gatustridsvapen samt mot att överlåta sådana föremål till personer under 21 år (2 §).

I *motion Ju36* begärs att ett generellt överlåtelseförbud (dvs. utan åldersgräns) skall gälla beträffande dessa föremål. I *motion Ju607* framförs önskemål om dels ett generellt överlåtelseförbud när det gäller gatustridsvapen, dels förbud mot saluhållande av sådana föremål. I *motion Ju37* framförs önskemål om förbud mot saluhållande av springstiletter, springknivar och gatustridsvapen.

Utredningen har föreslagit ett generellt förbud mot att överlåta gatustridsvapen och stiletter.

Justitieministern har i propositionen (s. 20) redovisat sina överväganden beträffande överlåtelse av nu aktuella föremål. Hon anser att de viktigare fallen där en överlåtelse kommit till stånd torde träffas av det förbud mot saluhållande som hon föreslagit, och hon påpekar också att ansvar kan komma i fråga för överträdelse av förbudet mot innehav på allmän plats. Mot bakgrund härav anser hon det inte motiverat att dessutom införa ett generellt förbud mot överlåtelse. Ett sådant förbud skulle i praktiken komma att avse överlåtelser mellan enskilda personer, och det är, enligt hennes mening, mycket tveksamt om det skulle komma att få någon praktisk betydelse. Hon tillägger att det inte kan komma i fråga att införa ett förbud mot överlåtelser utan att samtidigt göra undantag för exempelvis enstaka överlåtelser av samlarobjekt. När det gäller ungdomar under 21 år anser hon däremot att ett sådant överlåtelseförbud som redan i dag gäller enligt stillettförordningen även fortsättningsvis bör gälla och då även omfatta gatustridsvapen.

I likhet med vad utskottet nyss funnit i frågan om förbud att inneha stiletter och gatustridsvapen anser utskottet att många skäl talar för en

generell förbudsreglering, såsom utredningen föreslagit, också i fråga om överlåtelse av dessa vapentyper. Även här gäller emellertid, som justitieministern anför, att en sådan reglering fordrar undantagsbestämmelser för bl.a. samlarobjekt. Detta gäller även t.ex. batonger o.d. till polisverksamhet eller annan verksamhet där sådana föremål enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag (se 1 § andra stycket).

Utskottet gör även här den bedömningen att de överväganden som utskottet anser påkallade i denna sak bör äga rum i anslutning till den förut nämnda utvärderingen. I avvaktan på resultatet av övervägandena godtar utskottet den i propositionen föreslagna regleringen. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju36 och Ju607 i dessa delar uttalat bör ges regeringen till känna.

Yrkandena i *motionerna Ju37 och Ju607* om förbud mot saluhållande av stiletter och gatustridsvapen får anses tillgodosedda med förslaget härom i propositionen.

I fråga om önskemålet i *motion Ju37* rörande en mera allmänt hållen bestämmelse om undantag från förbudet mot saluhållande av stiletter och gatustridsvapen kan utskottet inte dela motionärernas synpunkt. Emellertid finner utskottet att det generella förbudet mot saluhållande skulle kunna vålla olägenheter eller tveksamhet när det gäller försäljning av t.ex. batonger o.d. till polisverksamhet och annan verksamhet där sådana föremål enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag (jfr här utredningens lagförslag i detta hänseende). Frågan om erforderlig lagstiftning för att undanröja dessa olägenheter bör prövas av regeringen och förslag i förekommande fall snarast föreläggas riksdagen. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju37 anfört bör ges regeringen till känna.

Importförbud avseende stiletter och gatustridsvapen

Förslagen i *motionerna Ju37 och Ju607* om importförbud när det gäller stiletter och gatustridsvapen och begäran om undantagsbestämmelser härifrån i motion Ju37 får väsentligen anses tillgodosedda genom propositionen. Justitieministern anför att hon anser att det inte finns skäl att tillåta import av vare sig stiletter eller gatustridsvapen. Ett importförbud måste dock enligt hennes mening, för att inte få orimliga konsekvenser, förse med undantag för dels legal användning av t.ex. batonger, dels föremål som är avsedda att ingå i museers eller enskilda personers vapensamlingar. Hon har därför för avsikt att (prop. s. 17 f) med stöd av bemyndigandet i 1 § tredje stycket vapenlagen (1973:1176) återkomma till regeringen med förslag om ett införselförbud beträffande vissa gatustridsvapen och stiletter. Fördelen med en sådan lösning är bl.a., anför justitieministern, att det blir möjligt att på ett klarare sätt avgränsa importförbudets omfattning samtidigt som de generella reglerna i vapenlagen om bl.a. undantag från förbudet blir direkt tillämpliga.

Stilettförordningen innehåller en särskild straffbestämmelse för vårdnadshavare som haft vetskap om att barn under femton år innehaft stiletter och inte gjort vad på honom ankommer för att förhindra det. Straffet härför är dagsböter. Någon sådan bestämmelse har inte föreslagits i propositionen.

I *motion Ju37* begärs att knivlagen kompletteras med en bestämmelse av denna innebörd.

Utredningen har ansett bestämmelsen överflödigt under hänvisning till den generella regeln i 23 kap. 6 § andra stycket BrB om föräldrars och andras ansvar för att förhindra barn att begå brott.

Utskottet anser i likhet med justitieministern att utredningens förslag bör godtas. Utskottet avstyrker därför bifall till motion Ju37 i nu behandlad del.

Övriga frågor

I *motion Ju37* begärs att knivlagen förses med övergångsbestämmelser som innebär att otillåtna vapen inom viss tid skall inlämnas till polismyndighet. I motionen framförs också krav på en utvärdering inom två år av nu aktuella ändringar i knivlagen.

Genom den föreslagna regleringen har inte något totalförbud införts beträffande något av de föremål som är aktuella. Skäl att för närvarande införa sådana övergångsbestämmelser som motionärerna efterlyser saknas därför. En annan sak är att en sådan reglering kan komma att påkallas senare. Motionsyrkandet avstyrks.

Vad gäller önskemålet om en utvärdering av nu aktuella lagändringar noterar utskottet att justitieministern uttalar, att hon avser att noga följa utvecklingen beträffande det utvidgade förbudet mot att inneha knivar och andra föremål. Som antytts i det föregående förordar utskottet i linje med vad justitieministern uttalat att en utvärdering av lagstiftningen sker och att erforderliga åtgärder vidtas om behov därav uppkommer. Vad utskottet nu med anledning av motion Ju37 uttalat bör ges regeringen till känna.

I övrigt har utskottet inget att anföra med anledning av propositionen och motionerna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *knivförbud på allmän plats m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Ju35 och 1989/90:Ju36 yrkande 1 och med anledning av motion 1989/90:Ju607 yrkande 19 antar det i proposition 1989/90:129 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål, såvitt avser 1 § första stycket,

res. (m)

2. beträffande *undantag från knivförbudet m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Ju37 yrkande 1 antar det under moment 1 nämnda lagförslaget såvitt avser 1 § andra stycket,

3. beträffande *innehavsförbud avseende stiletter och gatustridsvapen*

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Ju36 yrkande 2 i denna del och 1989/90:Ju37 yrkandena 2 och 3 i denna del *dels* antar det under moment 1 nämnda lagförslaget såvitt avser 1 § tredje stycket, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *förbud mot överlåtelse av stiletter och gatustridsvapen*

att riksdagen med anledning av propositionen och motionerna 1989/90:Ju36 yrkande 2 i denna del och 1989/90:Ju607 yrkande 20 i denna del *dels* antar det under moment 1 nämnda lagförslaget såvitt avser 2 §, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande *förbud mot saluhållande av stiletter och gatustridsvapen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju37 yrkande 2 i denna del och 1989/90:Ju607 yrkande 20 i denna del,

6. beträffande *undantag från förbudet mot saluhållande*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju37 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *importförbud avseende stiletter och gatustridsvapen*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Ju37 yrkandena 2 och 3 i denna del och 1989/90:Ju607 yrkande 20 i denna del,

8. beträffande *vårdnadshavares ansvar*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju37 yrkande 4,

9. beträffande *övergångsbestämmelser*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Ju37 yrkande 5,

10. beträffande *utvärdering*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Ju37 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande *lagförslagen i övrigt*

att riksdagen *dels* antar det i moment 1 nämnda lagförslaget i den mån det inte omfattas av utskottets hemställan i det föregående, *dels* antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om upphävande av förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m.m.

På justitieutskottets vägnar

Britta Bjelle

Närvarande: Britta Bjelle (fp), Lars-Erik Lövdén (s), Ulla-Britt Åbark (s), Jerry Martinger (m), Birthe Sörestedt (s), Göthe Knutson (m), Göran Magnusson (s), Eva Johansson (s), Björn Ericson (s), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp), Anders Svärd (c), Berith Eriksson (vpk), Inger Schörling (mp), Sigrid Bolkéus (s), Barbro Andersson (s) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c).

Reservation

Knivförbud på allmän plats (mom. 1)

Jerry Martinger, Göthe Knutson och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den av utskottets yttrande som på s. 7 som börjar med "Utskottet delar" och på s. 8 slutar med "anses tillgodosett" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av den ökande våldsbrottsligheten finner utskottet det motiverat med en viss skärpning av den nuvarande knivlagens förbud mot innehav vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster. Förslaget i propositionen går emellertid som framförs i motion Ju36 för långt i den del förbudet utsträcks till allmän plats.

Begreppet allmän plats i BrB är mycket omfattande, och det föreslagna förbudet riktar sig i princip mot *alla* människor som vistas på allmän plats. Enligt utskottets mening bör lagändringen syfta till att straffbelägga knivinnehav i de situationer där risken för våldsbrott är störst. Som påpekats från polishåll finns den mest överhängande risken för våldsbrottslighet med kniv inte på den plats eller i den lokal där en allmän sammankomst eller offentlig tillställning äger rum och där knivförbudet enligt nuvarande regler gäller. Risken är i stället störst bland personer som har samlats utanför denna plats eller lokal. Det nu gällande knivförbudet bör därför enligt utskottets mening utsträckas till att gälla även i samband med eller i anslutning till sådana tillställningar eller sammankomster. Det är varken möjligt eller lämpligt att ange någon exakt gräns för denna vidgning av knivförbudet, utan en närmare avgränsning får bestämmas av rättstillämpningen. Då det även enligt utskottets uppfattning normalt torde saknas anledning för elever att bära kniv m.m. i samband med undervisning bör propositionens förslag om knivförbud på skolområden godtas.

Utskottets ställningstagande innebär att utskottet avstyrker bifall till motionerna 1989/90:Ju35 och 1989/90:Ju607 i denna del.

dels att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1989/90:JuU35

1. beträffande *knivförbud på allmän plats m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Ju35 och 1989/90:Ju607 yrkande 19 samt med bifall till motion 1989/90:Ju36 yrkande 1 och med anledning av proposition 1989/90:129 antar 1 § första stycket i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud mot att i vissa fall inneha knivar och andra farliga föremål med följande som utskottets förslag betecknade lydelse:

Regeringens förslag

Utskottets förslag

1 §

första stycket

Knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas *på allmän plats eller* inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas *vid offentliga tillställningar som avses i allmänna ordningsstadgan (1956:617) eller vid allmänna sammankomster som avses i lagen (1956:618) om allmänna sammankomster eller i samband med eller i anslutning till sådana tillställningar eller sammankomster. Förbudet gäller också inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs. Utöver vad nu sagts gäller förbud mot att på allmän plats inneha knogjärn, batonger, kaststjärnor och andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa.*

Särskilt yttrande

Inger Schörling (mp) anför:

Den nu gällande lagen om knivförbud har enligt vad som upplysts i ärendet spelat en ytterst liten roll i brottsförebyggande eller annat kriminalpolitiskt syfte. Den nya lagen avses förbättra läget. Miljöpartiet de gröna är tveksamt till om generella knivförbud av det slag som det här är fråga om är ändamålsenliga. Lagstiftningen kan också ifrågasättas från principiell synpunkt.

Samtidigt är det ytterst angeläget att försöka motverka våldsutövning där knivar och andra farliga föremål utnyttjas. Miljöpartiet de gröna

har därför inte velat motsätta sig den föreslagna förstärkningen av lagen. Dock är det av utomordentlig vikt att den av utskottet förordade utvärderingen kommer till stånd.

Om en utvärdering visar att lagen inte varit ändamålenlig kan det på goda grunder ifrågasättas om lagen bör bestå. Någon ytterligare förstärkning i generell riktning bör knappast vara möjlig med hänsyn till enskildas integritet och rättssäkerhet. I ett sådant läge förefaller det rimligt att lagen upphävs.

